

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „Koroški Slovenec“,
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
pol. in gospod. društvo, Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.
Stane četrletno: 1 S 50 g; celetno: 6 S — g
Za Jugoslavijo
četrletno: Din. 25.—; celetno: Din. 100.—.

Dva jubileja.

To nedeljo, dne 10. maja, praznujeta dva odlična kulturna delavca med Slovenci na Koroškem, ččgg. župnik v pokoju Matej Ražun in kanonik msgr. Valentin Podgorc štiridesetletnico mašniškega posvečenja. Dolga doba neprestanega in vztrajnega dela in hudih bojev za pravice in dobrobit koroških Slovencev je že za njima in — še pred njima. S ponosom in zadovoljstvom se lahko ozirata nazaj na to, kar sta ustvarila in dosegla za koroške Slovence v teku štirih desetletij kulturnega delovanja. Koroški Slovenci smo njima hvaležni za vse, kar sta storila za nas dobrega, in prosimo Boga, da bi ostala še dolga leta naša pomočnika v boju za manjšinske pravice.

Matej Ražun.

Narodil se je 13. julija 1865 v škocijanski župniji kot sin kmečkih staršev. Po dovršenih srednješolskih in bogoslovnih študijah je bil posvečen v mašnika dne 10. maja 1890, tedaj pred štiridesetimi leti. Od tega časa je služboval na raznih farah slovenske Koroške, nazadnje od 1. 1898 do 1920 kot župnik v Št. Jakobu v Rožu. Od 1. novembra 1920 živi v pokoju v prognanstvu v Stari Loki.

Že pred župnikovanjem v Št. Jakobu v Rožu se je udeleževal na kulturnem polju, a trajne spomenike si je postavil v 22 letih svojega dušnega pastirstva v Št. Jakobu. Že se je zdelo, da bo prešla Šentjakobska posojilnica v nasprotno roko, ko je posegel vmes in rešil posojilnico koroškim Slovencem. Kupil je hišo, jo spremenil v „Narodni dom“, nastanil v njej posojilnico in ustanovil poleg tega še mlekarško zadrugo. Kaj razumljivo, da je moral v tem času prevzeti načelstvo posojilnice, ki ji je ostal zvest kot blagajnik in tajnik do svojega bega. Pod njegovim vodstvom je dosegla posojilnica višek in prevladujoči položaj, ki ga zavzema še danes.

Največ svojih moči je posvetil boju za slovensko šolo in gradnjo Narodne šole, s katero si je postavil najlepši spomenik. Že leta 1901 se je začela gonja proti petrazredni ljudski šoli s slovenskim učnim jezikom v Št. Jakobu, ki je trajala do konca l. 1907. V svojih spisih v „Miru“ in brošurah „V boj za slovensko šolo“ in „Bodoča narodna in gospodinjka šola v Št. Jakobu v Rožu na Koroškem“ je predvsem grajal Slovence, ki so se podpisali za nemško šolo, da so snedli besedo, da so postali izdajice slovenskega rodu in da delajo škodo sebi, ker dosegajo dotodanja šola popolnoma svoj namen. Primerjal jih je z otroci, ki jim ugaja zunanji blesk, notranja vrednost pa je zanje brez pomena. Že tedaj so Nemci operirali s tem, da znajo otroci slovenski itak že zdoma. K temu je navajal dejstva, ki veljajo še danes: Če pravijo Nemci, slovenski znajo otroci itak že od doma, potem bi Nemci ne potrebovali nobene šole, zakaj nemški znajo itak že od doma, zakaj hi se pa še v šoli učili nemščine, ki jo že znajo in je nikoli ne bodo pozabili. Šola ni samo zato tu, da uči jezike, temveč šola mora vzgajati. To pa je mogoče doseči le v taki šoli, v kateri se otroci poučujejo v jeziku, katerega so se naučili od svoje matere. Da je slovenska šola v Št. Jakobu popolnoma ustrezala potrebam, in da je bila boljša nego druge sosedne nemške šole, je dokazoval z raznimi nemškimi in slovenskimi spisi šolarjev vseh razredov. Dokler otrok ni dobro vajen v domačem jeziku, se nemškega težko uči in ga hitro pozabi in ne zna nemščine in ne slovenščine. Gotovo, naši sovražniki nas bi ne mogli ukončati, ko bi Slovenci ne ukončavali samega sebe; ne mogli bi nam gospodovati in nas tlačiti, ko bi se mi sami

ne tlačili tako neumno in tako nesramno. Samega sebe zaničuje tisti nezvesti sin svojega rodu, ki zametava nemščini na ljubo svoj materin jezik, ki nemščino bolj čišla, kot svojo slovensko besedo materno.

Še preden je deželna šolska oblast proti volji večine ljudstva, proti soglasnemu protestu občine in krajnega šolskega sveta obstoječo petrazredno ljudsko šolo s slovenskim učnim jezikom razcepila na dve šoli: na trirazredno slovensko-nemško in štirirazredno nemško šolo, je izdal poziv na koroške Slovence, da zbirajo za zgradbo slovenske „Narodne šole“. V oklicu pravi: Kdor hoče slovenski narod na Koroškem ohraniti, kdor ga hoče rešiti gotovega in popolnega narodnega propada, ga mora rešiti pogubnih utrakvističnih šol in dati mu mora pravih, v resnici slovensko-nemških šol. Sredi l. 1907 se je pričela nova šola graditi in že novembra 1908 se je v novem šolskem splotju nastanila dotodanja trirazredna javna ljudska šola s slovenskim učnim jezikom.

Od marca 1916 do oktobra 1917 je bil g. župnik v preiskovalnem zaporu, osumljen srbofilstva, nakar je bil izpuščen in konfiriran v svoji rojstni župniji škocijanski. Pa tega še ni bilo dosti. Začetkom leta 1919 je moral bežati pred nemškimi tolpmi in se je po preteku pol leta vrnil zopet na Koroško. Ne smemo se tedaj čuditi, če so ga ti boji za pravice koroških Slovencev, begunstvo in prognanstvo telesno in duševno izčrpali.

Valentin Podgorc.

Z zakramentom mašniškega posvečenja pred štiridesetimi leti je sprejel trojno oblast in službo: učiteljsko, duhovniško, sodniško. Človeška mera in sodba je nujno nedostatna pri merjenju in presojanju življenske vsebine, ki je polna nevidnih večnostnih dobrin. Toliko pač lahko rečemo: Valentin Podgorc je bil v 40 letih svojega mašništva zvest, neumorno in ne-sebično delaven služabnik božji. Izdatno je izkoriščal naravne in nadnaravne zmožnosti ter jih porabljal v blagor svojega ljudstva, v blagor tistih, ki so bili izročeni njegovi duhovniški skrbi in oskrbi. Bil je in še je vztrajen, skrben, dober učitelj in propovednik božje besede, vekovitih resnic. In to na vse mogoče načine, ob raznovrstnih prilikah: na prižnicah lepe vrste naših cerkva, pri učiteljski in profesorski mizi na raznih šolah, na govorniških odrih v mestu in po deželi, na literarnem polju v slovenskem in nemškem jeziku. Nad trinajsttisočkrat je stal v teh 40 letih kot duhovnik-molilec-darovalec ob oltarju Gospodovem ter daroval veliko odrešeniško daritev v nedoumljivo-pomembni prid poedincev in neodrešenega občestva. Nešteto krat je v teh štirih desetletjih izrekel v imenu nebeškega sodnika milo, usmiljeno sodbo odpuščanja in osvobojenja zaslužjenih duš.

Da bi oba dosegla diamanten mašniški jubilej in živela še preko njega. Ob uri poplačila pa naj oba krona Bog z zlato krono zvestega in vestnega učeništva in svečeništva!

POLITIČNI PREGLED

Razorožitev v Avstriji. O priliki potovanja zveznega kanclerja dr. Schobra objavljajo angleški listi pismo, ki ga je poslal dr. Schober Društvu narodov. Pismo pravi: „Z ozirom na to, da se od časa v političnih krogih inozemstva razmišlja o potrebi popolne notranje razorožitve in z ozirom na dejstvo, da je Avstrija vedno izpolnjevala vse svoje obveznosti iz mirovnih pogodb, smatra zvezna vlada za primerno, da od časa do časa obvesti Svet Društva narodov o svojih tozadevnih korakih. Izkušnje Avstrije glede obstoječih pravnih določb o po-

sesti orožja so prepričale zvezno vlado o potrebi, da pripravi važne zakonske odredbe. Novi zakonski načrti bodo vsebovali ostro prepoved posesti orožja ter splošno obveznost za oddajo orožja, ki se nahaja v zasebni posesti. Zakonski načrt bo predložen parlamentu na prihodnji seji.“ Tisk nacionalističnih obrambnih organizacij ne prikriva svojega nezadovoljstva zaradi tega koraka ter napada vlado, da hoče s pomočjo inozemstva doseči razorožitev bojnih nacionalističnih organizacij, ki streme samo za tem, da bi koristile državi. Obenem opozarjajo ti listi vlado, da bodo nacionalistične organizacije spričo takega postopanja prisiljene izstopiti iz prostovoljne rezerve, v katero so vstopile po nastopu vlade zveznega kanclerja dr. Schobra in poseči po sredstvih, ki so vrgla njegovega predhodnika dr. Streeruwitza. Zaenkrat napovedujejo, da se bodo vzdržale nadaljnjih korakov, dokler se ne vrne iz inozemstva dr. Schober, ki bo moral podati o tej zadevi točno pojasnilo.

Dr. Schober na potovanju. Že se je vrnil nazaj na Dunaj. V Parizu in Londonu je bil pri srčno pozdravljen. Francoski tisk piše ob tej priliki, da vežejo francoski in avstrijski narod vezi prijateljstva, ki bo še poglobljeno z interesi med obema državama in da bo delo v prid Avstrije obenem delo za svetovni mir. Za Francijo obstoja ali samo pametna politika obnove, gospodarskega in političnega ravnotežja v donavski kotlini, ali pa priključitev Avstrije k Nemčiji. Priključitev se je v zadnjem času pač nekoliko ohladila, posebno ker dr. Schober v Berlinu ni dosegel pričakovanih trgovsko-političnih ugodnosti. Francoski finančni krogi bodo pomagali Avstriji samo pod pogojem, da bo Schober dal besedo, da bo opustil vsako težnjo za priključitev Avstrije k Nemčiji. V Parizu ima vsakdo vtis, da Avstrija nikakor ne bo postala pokrajina Nemčije. Če v Evropi ne bodo nastali kakšni nepričakovani pretresljaji, je vprašanje priključitve rešeno za dolgo časa. Dr. Schober je porabil svoj obisk v Parizu za to, da je obnovil zveze s francoskimi državniki in da se je zahvalil Franciji za pomoč, ki jo je nudila Avstriji v Haagu. Francozi so mu obliubili, da dajo Avstriji posojilo, ki ga razpišejo Morgan in druge bančne skupine. Zveznega kanclerja so Francozi odlikovali z velikim križem častne legije, z najvišjim odlikovanjem francoske republike. Dr. Schober je izjavil: „Mi Avstrijci hočemo juridično in politično ostati samostojni!“ V Londonu je razjasnil angleški vladi notranjepolitični položaj države in jo seznanil z vprašanji, ki jih je treba še rešiti. Poročal je o merah, ki jih je povzel, da prepreči oborožen spopad med avstrijskimi političnimi strankami.

Indija. Bojkotno gibanje v Indiji zavzema vedno ostrejšo oblike, ki dajo angleškim vodilnim krogom mnogo misliti. Resnost položaja se zrcali zlasti v poostitvi cenzurnih odredb, s katerimi hočejo angleške oblasti zatreti propagando nacionalistov. Indske žene so poslale angleškemu podkralju Irvinu pismo, v katerem izražajo svoje simpatije do Gandhijevega gibanja in naglašajo, da bodo bojkotirale inozemsko blago. Po vesteh namerava Gandhi osebno prevzeti vodstvo indskih prostovoljcev in napasti najprvo Bombay. To bi bil znak za splošni upor po vsej Indiji. V tem slučaju bodo angleške oblasti Gandhija takoj aretirale. Najjasnejše osvetljuje napet položaj v Indiji odlok vlade, da se morajo evropske naselbine koncentrirati v večjih krajih, kjer je lažja obramba. Ženske in otroci se morajo tekom treh dni preseliti v utrdbe. Prebivalci nekaterih vasi so sklenili, da ne bodo več plačevali davkov.

GOSPODARSKI VESTNIK

Sladkor.

Sicer ga mi ne pridelujemo na Koroškem, ali kmečki pridelek je, zato se zanj zanimamo in se veselimo, ako ta vejica kmečkega dela uspeva in se to blago prideluje doma ter daje kmetom boljšega zaslužka. Takoj po vojni se je v Avstriji povprečno na osebo porabilo v letu 15 kg sladkorja, zdaj se je poraba zvišala na 31 kg. Ljudje so opustili ničvredni saharin in tudi zavživanje se je pomnožilo, kar je pozdraviti, zakaj sladkor je važno živilo in ni škodljiv, kakor morebiti alkohol. Zanimivo je, da je cena sladkorja povsod višja nego pri nas. Ko bi ne pridelovali svoj sladkor povečini sami, bi ga morali tudi mi dražje plačevati. Tu se podaja zanimiva gospodarska prikazen. S carino brani mo svojo produkcijo in nasprotniki zaščitne carine so mislili, da bo ta carina podraževala ta proizvod. A ko se pri nas sladkor ne obdavljuje tako visoko kakor drugod, se ni podražil, marveč je cenejši kakor v drugih deželah. Denar ostane doma in nam ni treba plačevati davkov za druge, ko bi uvažali iz tujine, tam drago obdavljenno blago. Sladkorne tovarne producirajo z odpadki mleko: tako se oskrbuje Dunaj s cenanim mlekom, in tovarne, ki prodajajo mleko, kupujejo molzno živino od živinoreje v gorjanskih krajih. Tako se giblje pridelovanje po gotovih krogih in nam kaže, kako je treba delati iz roke v roko doma, ne pa naročevati iz tujine, kar se lahko doma naredi.

Avstrijsko poljedelstvo ne mara podraževati sladkorja, a tudi tega se ne sme pripustiti, da bi se smelo naše pridelovanje sladkorja uničiti, kadar vsled spekulacije pada cena sladkorja na svetovnem trgu. Leta 1927—1928 je stal sladkor na borzi 81,30 S metercent, sedaj stane nekoliko več, ker se je obdavlčil. Od pridelovanja sladkorja profitira tudi kmet, ker zdaj za naše sladkorne tovarne dobavlja peso že 18.000 kmetov. Mesto pšenice pridelujejo peso, ki jo pošiljajo v tovarno in dobivajo tam za svoje krave odpadke, ki zelo pospešujejo molzo.

Celovški trg. Živina: plemenske krave 1,20 do 1,55, pitane krave 0,80—1,10, pitani prašiči 2,40—2,70 S za kg žive teže. Žito: pšenica 31 do 32, rž 22—24, ječmen 25—27, oves 22—24, ajda 26—28, koruza 20—22 g za kg. Sladko seno 12, kisló 8 S za 100 kg. Kilogram graha 1,40, leče 1,60 S, fižola 50, krompirja 13 g, goveje masti 6, sirovega masla 5—6, prekajene slanine 4,50, sirove slanine 2,80, zaseke 3 S. Jajce 13—14 g komad.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. Avstrija: Sedaj, ko je Haydnova melodija bivše avstrijske himne „Bog ohrani...“ ponovno postala avstrijska himna, seveda z drugim besedilom, je zanimivo ugotoviti, da je vas Rohrau, v kateri se je rodil veliki Haydn, bila v času njegovega rojstva popolnoma hrvaška. Značilno je, da naziva znameniti ameriški glasbenik H. L. Mencken Haydna kot „The Croat Haydn“ (Hrvat Haydn). Fencken daje prav tudi Hrvat Kuhaču, ki pravi, da je vzeta melodija avstrijske himne iz pesmi gradiščanskih Hrvatov „V jutro rano se ja stanem...“ katere melodija je neobičajno podobna Haydnovi himni. — Avstrijska in francoska vlada ste sklenili pogodbo, po kateri se v prihodnjih treh letih zaposli 15.000 brezposelnih delavcev v Franciji. Brezposelne delavce ne bodo smele spremljati žene. Vsem, ki na poziv ne bodo hoteli iti v Francijo, se odtegne brezposelna podpora. — Dr. Heckes je predlagal, da se pošlje učnemu ministrstvu vloga, v

kateri se zahteva, da ministrstvo prepreči, da bi se tiskale srednješolske učne knjige v latinici. Mogoče bodo začeli izdajati tudi latinske učne knjige v gotici. V Avstriji je vse mogoče. — Ostale države: V Židilju pri Čupriji v Jugoslaviji je prišlo povodom cerkvene svečanosti do krvavega pretepa med mladeniči. V pretepu je bilo ubitih 5 oseb, 6 pa težko ranjenih. — V dimniku sovjetskega poslaništva v Varšavi na Poljskem so našli peklenški stroj in sicer malo prej, preden bi moral eksplodirati. Stroj je bil tako močan, da ne bi porušil samo poslopje sovjetskega poslaništva, temveč tudi vse sosedne hiše. Sovjeti zahtevajo natančno preskavo in kaznovanje krivcev. — V bližnji vasi Hujučak v Dobdružji na Romunskem se je spustil ogromen roj kobilic, ki dobesedno pokriva 200 hektarjev polja in gozdov. Plast kobilic je ponekod do 15 cm debela. Vinogradi, poljski

posevki, sadonosniki, pa celo gozdovi so skoraj popolnoma uničeni. — Iz Londona poročajo, da je strahovit vihar na reki Jamni v izhodni Bengaliji prevrnil neko ladjo, na kateri je bilo 200 potnikov. Parnik se je takoj potopil in je potegnil s seboj tudi potnike, ki so vsi utonili. Zadnji potres v Grčiji je mnogo naselbin na Peloponezu na pol porušil, ponekod pa se je pogreznila zemlja. Tudi število ranjenecv je zelo veliko. — Na veliki petek se je vžgala lesena cerkev v Costesti na Romunskem med cerkvenim opravilom. Ker so bila samo ena vrata in še ta vrata so verniki zabarikadirali pri begu, je zgorelo z duhovnikom vred 110 vernikov 16 je bilo oddanih v bolnico in samo 3 so se zdravi rešili. — Ogromni požar je v Tokiju na Japonskem vpepelil 380 stanovanjskih hiš. Ogenj se podtaknil bajе stavkujoči nameščenci cestne železnice.

Alfa parilnik

je eden najboljših pripomočkov

umnega gospodarstva. Uporablja se da za parjenje krmil, za prekuhanje perila, za kuhanje žganja itd.

Alfa je svetovna in najbolj priznana
trodka te strohe.

Zastopnik: Janko Ogris, posestnik, Bilčovs,
Felstritz im Rosentale. 76

Vabilo.

Izobraževalno društvo „Danica“ v Št. Vidu
v Podjuni gostuje v nedeljo, dne 11. maja
1930 s prelepo igro

Turški križ

v Ruševi dvorani v Samožni vasi.
Začetek točno ob pol 3. uri popoldne.
Sodeluje šentviški moški pevski zbor.

K obilni udeležbi vabi 85 ODBOR.

Kdor svoj narod zataji, greši zoper 4., 5.
in 8. božjo zapoved!

VABILO

na REDNI LETNI OBČNI ZBOR

Živinorejske zadruga za Žitaro vas in okolico,
registrovane zadruga z omejenim poroštvom, ki
se vrši dne 18. maja 1930 ob 9. uri dopoldne
v Društvenem domu v sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva.
2. Potrjenje letnega računa.
3. Plačevanje planišine.
4. Slučajnosti.

Vse ude prijazno vabi VODSTVO. 87

NOVI MODEL

originalnega

Melotte-jevega posnemalnika

pripraven za ročni in motorni
pogon.

Neprekosljiv na konstrukciji
in trpežnosti! Neslišen tek!

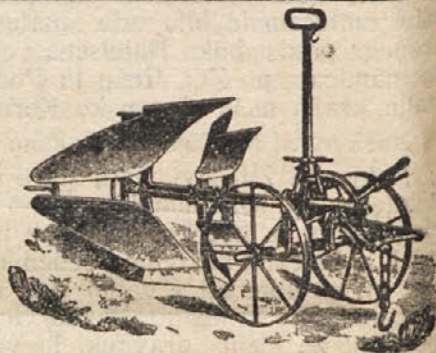
Originalno Melotte-jevo

brabantsko oralo

Najboljše
oralno orodje
sedanjosti.

Ugodna
plačila na
obroke.

Ceniki zastoj.

MELOTTE-WERKE, WIEN, IV., MAYERHOFG. 16

Zastopnik: Valentin Lassnig, posestnik, Nova Vas, P. Föderlach.

Hranilnica in posojilnica na Ziljski Bistrici, re-
gistrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Vabilo

na

redni občni zbor

ki se vrši dne 11. maja 1930 ob 3. uri popoldne
v posojilnični hiši na Ziljski Bistrici.

Dnevni red:

1. Čitanje Zapisnika lanskega občnega zbora
2. Odobrenje letnega računa za leto 1929.
3. Volitev načelstva.
4. Razdelitev čistega dobička.
5. Sprememba pravil, § 1 in 6.
6. Slučajnosti.

Ako občni zbor ob določeni uri ne bi bil sklepčen,
se vrši eno uro pozneje na istem mestu in z istim
dnevnim redom drugi občni zbor, ki bo sklepal
ob vsakem številu zadrušnikov. 86

ODBOR.

Proda se posestvo

h kateremu spada približno 3 orale polja, gozda in trav-
nikov, v ravnini, poslopja novo pozidana, 3/4 ure od Ce-
lovca. Naslov se izve v upravništvu. 88

Ali ste že naročili pri tovarni kos **J. M. OFFNER**, Wolfsberg i K. „2 RINDER“-KOSO?

Naročilnica in prospekt je bila priložena 16. številki z dne 16. aprila 1930.

Poslužite se je pravočasno, da se morete prepričati že pri prvi košnji o kakovosti te izborne kose.

Če še niste naročili, tedaj uporabite svoječasno priloženo naročilnico ali navadno dopisnico in takoj

pišite na **Sensenwerk J. M. OFFNER**, Wolfsberg in Kärnten, ki vam da

„2 RINDER“-KOSE so bile na svetovni razstavi v Barceloni 1929 odlikovane z zlato medaljo. 84

Lastnik: Pol. in gosp. društvo za Slovence na Koroškem v Celovcu. — Založnik, izdatelj in odgovorni urednik: Žinkovský Josip, tipograf, Dunaj, X., Eitenreichgasse 9.
Tiska Lidová tiskarna Ant. Machát in družba (za tisk odgovoren Jos. Žinkovský), Dunaj, V., Margaretenplatz 7.